

Anne Moestue i form av ett personportätt. Tydligt blir här hur viktigt NEG och det att svara på frågelistor är för en medarbetare samt hur väl NEG förvaltar detta samarbete. Här diskuteras även det etiska ansvar NEG har för sina medarbetare men också att anonymisering av informanter, i detta fall Mikal, också kan ses som ett sätt att beröva honom hans ord och hans tankar.

Trond Bjorli skriver om ett fascinerande tema, nämligen om de etiska, juridiska och praktiska problem som publicering av fotografier föranleder. Det som specifikt omtalas här är de personer som förekommer på ett fotografi men som inte själva är medvetna om det. Frågan är hur reagerar de när de ser sig på bild i en museitidskrift eller annat sammanhang. Den norska lagstiftningen är i detta fall både relativt sträng men också tydlig. Avbildningar av en person får inte, enligt lagen, publiceras utan samtycke. Ett undantag är om bilden är aktuell och av allmänt intresse och personen inte är i fokus. Artikeln avslutas genom att föra fram rekommendationer om skriftliga överenskommelser med fotografiets ägare.

Boken avslutas med råd till den som vill göra en frågelist, där alla de steg som är väsentliga i processen och vad skaparen av frågelistan ska ta i beaktande, presenteras. Kloka ord skrivna på basis av lång erfarenhet.

Kunnskapssamtaler är en bok med hög trevlighetsfaktor, snygg lay-out och fina bilder. För mig blev dock bokens målgrupps aningen oklar. Är den tänkt som kurslitteratur, är den en bok som kan ges som gåva till NEG:s många medarbetare, eller är den tänkt som en led i diskussioner kring dokumentation av traditioner och vardagsliv? En större fokusering på just NEG:s verksamhet hade gjort den mera strömlinjeformad.

Sidsel Natland 2007. *Volden, horen og vennskapet. En kulturanalytisk studie av unge jenter som utøvere av vold.*

Doktoravhandling. Bergen, Universitetet i Bergen.

Anmeldt av Maria Bäckman, Stockholms universitet.

”Det var ikke meningen å skjære så hardt med kniven, sa en av de tiltalte; en 17 år gammel jente (...). Hun inrømmet å ha rispet offeret i hofta slik at offeret måtte sy i alt 11 sting.” (*Østlendingen* 20 januar 2005). Sidsel Natlands avhandling *Volden, horen og vennskapet. En kulturanalytisk studie av unge jenter som utøvere av vold* (2007) inleds med ett citat som kastar oss rätt in i det fält hon kommer att undersöka. Som Natland konstaterar så väcker det uppseende när flickor utövar våld. Dessa flickor är normbrytare i så motto att vi är vana att förhålla oss till män som våldsutövare. Kvinnor brukar oftare uppmärksammas och beskrivas som offer för våld snarare än som utövare. Denna motsättning motiverar avhandlingens utgångspunkt, nämligen hur vi ska förstå och förklara flickors bruk av våld.

I avhandlingen avser Sidsel Natland att på två nivåer diskutera relationen mellan kön och våld. Dels vill hon undersöka *medias* bild, eller den dominerande diskursen kring flickor som utövare av våld. Dels vill hon studera hur *flickorna själva* talar om, upplever och legitimerar sitt våldsbbruk. Dessutom vill hon relatera dessa två nivåer till varandra, dvs koppla flickornas föreställningar, eller vardagsdiskurs, som är det uttryck som används i avhandlingen, till den dominerande diskursen om våld och kön. Detta är det uttalade syftet med avhandlingen.

Men ett mer övergripande mål handlar om den tidigare forskning som bedrivits

kring våld och särskilt den som tillhandahållit förklaringar till flickors och kvinnors våld. Vad Sidsel Natland vill göra på det här området är, som hon själv skriver, att utvidga förståelsen av vad femininitet är genom att problematisera flickornas subjektsposition som utövare av våld. Hon vill helt enkelt utmana den närmast hegemoniska idén om våld som ett exklusivt iscensättande av maskulinitet.

Natland vill alltså förskjuta den gängse förståelsen av tjejer som våldsutövare. Och detta vill hon göra genom att visa på hur en *tvåkönsmodell* leder till att flickor som utövar våld antingen tolkas som att de antagit ett "manligt" beteende eller att de förstås som "offer" och/eller inte "ansvariga" för sina handlingar. Också i detta närmande till empirin går det att läsa in en tvåfaldig ambition. För det första verkar det tydligt att Natlands avser att utmana den teoretiska förståelsen av vad det är flickor *gör* när de slåss. För det andra anar jag i detta även en politisk ambition: också flickor ska kunna tilldelas status som subjekt eller aktörer som våldsutövare.

Utifrån avhandlingens starka förankring i ett könsteoretiskt ramverk – originellt nog inte så mycket förankrat i resonemang hämtade från de mer vanligen refererade Judith Butler och Beverly Skeggs som från Henrietta Moore och Belinda Morrissey – hävdas att de våldsamma flickorna inte så mycket utmanar gränserna för kön, som att de bekräftar rådande könshierarkier. Samtidigt, och här märks återigen den politiska dimensionen, menar Natland ändå att flickorna genom sitt våldsutövande trots allt vidgar normerna för vad en tjej får och kan vara. Sammanfattningsvis, och häri ligger avhandlingens viktigaste poäng, bör jenternas völd därför också ses som ett sätt att iscensätta femininitet.

Som framgått är detta en avhandling som är både självständig och intressant. Dessutom har Natland genom sitt val av ämne även mutat in ett delvis nytt empiriskt fält inom kulturforskningen: flickors våldsutövande. Detta betyder dock inte att hennes studie går fri från invändningar.

Resonemang och diskussioner bygger ofta på ganska få synliga empiriska exempel, som därför tenderar att få dra ett rätt så tungt lass. Överhuvudtaget ges det större utrymme åt teoretiska resonemang och exempel från annan forskning, än från den egna empiri och det egna fältarbete som avhandlingen bygger på. Exempelvis redovisas det omfångsrika mediematerialet mestadels genom en diskussion av två olika artiklar. Härigenom får vi också bara en inblick i detta stora material genom endast två konkreta nedslag. Dessa må vara aldrig så klokt utvalda, som läsare är det ändå svårt att ta ställning till vad Natland säger om detta material.

Detta föranleder också en del frågor som har att göra med empirins *roll* i texten. Är det att tydliggöra teorin, driva diskussionen framåt, underbygga analysen, bekräfta teorin, eller att ifrågasätta och bråka med teorin? Ofta finns här en otydlighet som Natland hade kunnat göra mer för att undvika.

En annan invändning rör det förhållandet att flickorna ofta framstår som märkvärdigt *kontextlösa*. Natland ger upplysningar om deras ålder och kön och om de bor hemma hos sina föräldrar eller inte. Men vi får däremot inte veta något om hur de förhåller sig till skola och utbildning, hur de tänker sig sin framtid, vilka drömmar de har kring arbete, familj och kärlek. Inte heller sägs det något om platsens betydelse för utövandet av våldet, om var och hur de bor, på landet, i stan, i våldspräglade miljöer eller lugna villakvarter, eller om

hur de klassificerar sig själva etniskt eller vad deras föräldrar har för klassbakgrund. Det som utelämnas är alltså en hel del av det som skulle kunna bidra till att skapa en kontext kring jenterna och nyansera förståelsen av deras vardagsdiskurser.

Detta är lite olyckligt. Inte minst genom att Natlands gör det så klart att femininitet mycket väl *kan* iscensättas genom ett aktivt våldsutövande. Av precis det skälet hade det varit spännande att få veta mer om hennes funderingar rörande vilka flickor det är som betraktar den våldssamma femininiteten som en attraktiv position. För det är väl knappast alla?

En av de diskussioner som ägnas mest uppmärksamhet i avhandlingen, och det med rätta, är den som rör begreppet hora, här i betydelsen "lösaktig flicka". I det sjunde kapitlet lanseras horan som en *talhandling*. Horan, visar Natland, blir verkligen en hora inte genom att hon betar sig som en hora, utan genom att hon kallas för hora, benämns som hora.

Här för hon också fram den intressanta slutsatsen att flickorna legitimerar sitt och andras våld innanför ramen för ett strikt normativt feminint beteende. Argumentationen går här ut på att flickorna, genom att bruka våld, visar vem eller vad de inte är, exempelvis horor eller sådana som snacker "dritt". På det sättet skapar och upprätthåller de gränser för vad en flicka får och bör vara. Genomgående är det en styrka i detta kapitel att Natland med sin empiri lyckas visa hur bruket av horabegreppet tyder på att tjeivåldet *upprätthåller* snarare än *ifrågasätter* könshierarkier.

Men jag ser också en del problem, bland annat den centrala betydelseglidning som sker kring innebörden i och användandet av begreppet hora. Informanterna verkar tämligen överens om att en hora är (förutom en prostituerad) en tjej som på

något sätt har betett sig felaktigt på ett *sexuellt* sätt – tex legat med halva byn eller varit med någon annans pojkvän. Detta är också den betydelse som Natland verkar utgå från i början av kapitlet. Men vartefter som kapitlet fortskrider knyts begreppet hora alltmer till en annan och vidare innebörd. Det blir helt enkelt liktydigt med ett allmänt feminint normbrott. *Alla* de flickor som på olika sätt bryter mot normer för feminint beteende kan, enligt Natland, uppfattas som horor. Här känns det återigen som om empirin tänjs lite väl långt. Jag är med andra ord tveksam till om den tolkningen verkligen har stöd i det egna materialet.

Trots de invändningar som är möjliga att resa mot *Volden, horen og vennskapet* står denna ändå för en synnerligen imponerande ansats. Det är en djärv, modig och teoretiskt ambitiös avhandling som vittnar om författarens goda förmåga att ta till sig och applicera teoretiska resonemang på ett eget empiriskt material. Natland har också på ett övertygande sätt visat att hon klarar att förhålla sig självständigt till sina egna inspiratörer.

Svaghetererna är delvis en följd av det som samtidigt är avhandlingens styrka. Den teoretiska ambitionen tillåts ibland svälla ut på bekostnad av den empiriska förankringen. Därmed blir det här och var svårt att bedöma rimligheten i Natlands egna tolkningar av sitt material. Beskrivningarna av empirin – själva den etnografiska inramningen av både tjejerna och deras våldsutövande – kan sammanfattningsvis uppfattas som väldigt sparsmakad, ibland till och med nedtonad.

Till avhandlingens goda sidor hör också de invävda teoretiska resonemangen och de många parallellerna till annan forskning. Slutligen ska också framhållas att Natlands studie utgör ett originellt bidrag till det

som jag uppfattar som avhandlingens egentliga vetenskapliga mål: att bidra till förståelsen av vad femininitet *också* kan vara, genom att problematisera flickors subjektsposition som utövare av fysiskt

våld. På ett förtjänstfullt sätt öppnar hennes avhandling härigenom för flera fortsatta frågor och studier rörande vad en kvinna och/eller flicka kan och får vara.